

บทที่ ๕

พัฒนาการของความซึกแย้งและความร่วมมือในการแก้ไขปัญหากัมพูชา

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงข้อเสนอมุ่งแก้ไขปัญหากัมพูชาของกลุ่มประเทศและฝ่ายต่าง ๆ ต่อการแก้ไขปัญหานี้เป็นความพยายามภายนอกกรอบสหประชาชาติในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะทำให้การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างข้อเสนอของกลุ่มอินโดจีน กลุ่มอาเซียน และรัฐบาลสมถัมพูชา ประชาธิปไตย โดยมองในค่านพัฒนาการของรูปแบบข้อเสนอต่าง ๆ ซึ่งปรากฏความซึกแย้งในแนวทางและวิธีการแกไขปัญหาของแต่ละฝ่ายในระยะต้น จนกระทั่งได้เริ่มมีแนวทางแห่งความร่วมมือในการแก้ไขปัญหานี้ โดยการศึกษาจะแบ่งระยะเวลาออกเป็น ๒ ช่วง คือ ข้อเสนอที่สำคัญในการแก้ไขปัญหากัมพูชาก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) ข้อเสนอที่สำคัญในการแก้ไขปัญหากัมพูชาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) จนถึงปัจจุบัน ทั้งจะไ้พิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของข้อเสนอทั้งกล่าว

ข้อเสนอของประเทศต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหากัมพูชา

จากกรณีวิกฤตการณ์ในกัมพูชากังกล่าวไ้ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปด้วย กล่าวคือ เกิดการเผชิญหน้ากันระหว่าง ๒ กลุ่มประเทศในภูมิภาค โดยมีประเทศมหาอำนาจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในความซึกแย้งกังกล่าวเข้ามามีส่วนในปัญหาทั้งกล่าวด้วย ๒ ประเทศ คือ จีน และโซเวียต

สำหรับกลุ่มประเทศในภูมิภาคทั้งสองกลุ่มที่ว่ามีกลุ่มแรกไ้แก่กลุ่มอินโดจีน ภายใต้การนำของเวียตนาม ซึ่งไ้ให้นำเอาลาวและระบอบเฮง สัมริน ที่ปกครองกัมพูชาส่วนหนึ่งเข้ามารวมเป็น "ค่ายแห่งเอกภาพ" (Unity Bloc) ทั้งในทางการเมือง การทหาร และการบริหารภายใต้การนำของตน โดยมีการทำสนธิสัญญาสันติภาพ มิตรภาพ และความร่วมมือระหว่างเวียตนาม ลาว และระบอบเฮง สัมริน ยิ่งกว่านั้นเวียตนามยังคงทหารของตนไว้ในลาวจำนวน ๕๐,๐๐๐ คน ใน

กัมพูชาประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ คน กล่าวได้ว่าในทางปฏิบัติจึงได้เกิดการรวมกลุ่มอินโดจีนเกิดขึ้นแล้ว *

ส่วนอีกกลุ่มประเทศหนึ่งได้แก่กลุ่มอาเซียน สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่ม ๖ ประเทศหนึ่งนั้นได้รับผลกระทบจากปัญหาที่มากกว่าประเทศสมาชิกอื่น ๆ เพราะจากการมีเขตแดนติดต่อกับกัมพูชา ซึ่งนอกจากจะต้องได้รับผลจากการสู้รบปะทะกันระหว่างกำลังของระบอบเอง สัมริน และกำลังของกลุ่มต่อต้าน ซึ่งการสู้รบมักประชิดติดกันเข้ามาบริเวณชายแดนไทยเนื่อง ๆ แล้ว ยังต้องรับภาระเกี่ยวกับผู้อพยพชาวกัมพูชาจำนวนมากที่หลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทยอีก จำนวนมากมายมหาศาล ประเทศไทยได้เสนอความกังวลใจถึงการขยายขอบเขตการรุกรานแผ่ขยายอำนาจของเวียตนาม โดยเกรงว่ากลุ่มอินโดจีนคือ "สหพันธ์อินโดจีน" ซึ่งได้มีการรวมตัวของประเทศทั้งสามนั้นจะไม่หยุดยั้งเพียงขอบเขตดังกล่าว แต่อาจจะพยายามมาครอบครองพื้นที่บริเวณของไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณ ๑๓ จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย ^๒ และสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ นั้นให้ความสนใจในวิกฤตการณ์กัมพูชานั้น เพราะ ^๓

ก. เกรงว่าความตึงเครียดระหว่างไทยกับเวียตนามจะขยายตัวเกี่ยวพันไปถึงประเทศอื่นด้วย หากเวียตนามรุกรานประเทศไทย

ข. การกระทำของเวียตนามในการใช้กำลังรุกรานกัมพูชาเป็นอันตรายต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคและในโลก ทั้งยังเป็นการชักจูงผลักดันของกบฏทรราชประชาชาติ และชักจูงปัญหาว่าด้วยการกำหนดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง ซึ่งอาเซียนได้เคยประกาศเป็นปฏิญญาของตนไว้ ฉะนั้นเป็นหน้าที่ของประเทศต่าง ๆ ที่จะต้องคัดค้านเวียตนาม

* สมพงษ์ ชูมาก, ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤตการณ์กัมพูชา, หน้า ๕๒ - ๕๓.

^๒ คณะกรรมการจัตรายการสนทนาระหว่างเมือง, "ไทยกับการแก้ไขปัญหากัมพูชา", (กรุงเทพมหานคร : มังกรการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๔ - ๑๕.

^๓ สมพงษ์ ชูมาก, ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤตการณ์กัมพูชา, หน้า ๕๔.

ค. ความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจอันได้แก่จีนกับโซเวียตในอินโดจีนมีส่วนสำคัญที่ทำให้วิกฤตการณ์ดังกล่าวไม่อาจจะยุติได้ง่าย และอาจเป็นชนวนให้ทั้งสองประเทศเข้าเผชิญหน้ากันในภูมิภาคนี้เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของตน อันจะทำให้สถานการณ์ลุกลามกลายเป็นวิกฤตการณ์ใหญ่ได้

ทั้งนั้นหนทางปฏิบัติของกลุ่มอาเซียนที่มีปัญหาดังกล่าวคือ การรวมพลังทางการเมืองโยกใช้วิถีทางการทูตและการเมืองระหว่างประเทศแสวงให้โลกรับรู้วิกฤตการณ์กับพม่าเป็นปัญหาระดับโลก ไม่ใช่ปัญหาในภูมิภาคหรือปัญหาระหว่างประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ

ยุทธศาสตร์ทางการทูตของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาก็พม่ากล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ ^๔

๑. ทำให้เวียคนามโคกเกี่ยวพันในทางการทูตและเศรษฐกิจ โดยชักจูงให้นานาชาติ คำทมิเวียคนามในกรณีพม่า และเป็นผู้ก่อให้เกิดปัญหาผู้พยทมิโคจีน

๒. ไม่ยอมรับรองระบอบเผด็จการ สัมปวัน ที่ตั้งขึ้นโดยเวียคนาม แต่ยังคงรับรองรัฐบาลพม่า ประชาธิปไตย และสนับสนุนให้พม่ากลุ่มต่อต้านเวียคนาม ๓ กลุ่ม จัดตั้งรัฐบาลผสมเพื่อรวมกำลังกันให้เข้มแข็งขึ้น

๓. เปิดโอกาสพูดคุยตลอดเวลาให้กับเวียคนามเพื่อเจรจาปัญหาพม่าและปัญหาอื่น ๆ

ในทางปฏิบัติกลุ่มอาเซียนก็ดำเนินการทุกวิถีทาง เช่น เสนอปัญหาดังกล่าวเข้าสู่คณะมนตรีความมั่นคงต่อสมัชชาฯ ตลอดจนขอให้มีการประชุมนานาชาติในปัญหาดังกล่าว การประชุมร่วมกันของอาเซียนเพื่อพิจารณาถึงสถานะและพัฒนาการในปัญหานี้ รวมทั้งเสนอแนะรูปแบบแนวทางในการแก้ไขปัญหาก็ปรากฏในแถลงการณ์ร่วมหรือข้อเสนอต่าง ๆ ในขณะเดียวกันกับที่ทางฝ่ายอินโดจีนก็ได้มีการประชุมร่วมกันและออกแถลงการณ์หรือข้อเสนอต่าง ๆ มาเพื่อตอบโต้ และพยายามชักจูงหาความสนับสนุนให้ประชาคมโลกเห็นว่าไม่มีปัญหานี้ และสถานการณ์ในพม่าเป็นเรื่องที่ไม่สามารถผันกลับได้

ความขัดแย้งในปัญหานี้ได้พัฒนาไปสู่ความตึงเครียดในระดับหนึ่งจนทำให้หลายฝ่ายคิดว่า

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

จะหาทางออกไม่ได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งปรากฏว่าปัญหาได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น มีสัญญาณให้เห็นว่าประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ต่างฝ่ายได้ผ่อนคลายท่าทีแข็งกร้าวลง และมีแนวโน้มจะหันมาร่วมมือกันแก้ไขปัญหานี้โดยสันติวิธีตามเจตนารมณ์ของกฎบัตรสหประชาชาติอย่างจริงจังมากขึ้น ถึงสังเกตได้จากข้อเสนอของแต่ละฝ่ายที่มามีมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ ประเด็นดังกล่าวข้างต้น คือ ข้อเสนอก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ (ค.ศ.๑๙๘๒) ข้อเสนอในช่วงปี พ.ศ.๒๕๒๕ (ค.ศ.๑๙๘๒) - ปัจจุบัน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อข้อเสนอดังกล่าว

๕.๑ ข้อเสนอที่สำคัญในการแก้ไขปัญหากัมพูชา ก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๕ (ค.ศ.๑๙๘๒)

ในหัวเรื่องนี้จะศึกษาในพัฒนาการและสาระสำคัญของข้อเสนอของแต่ละฝ่ายตั้งแต่ช่วงต้นของปัญหาจนถึงปี พ.ศ.๒๕๒๔ (ค.ศ.๑๙๘๑) (ส่วนข้อเสนอในปี พ.ศ.๒๕๒๕ (ค.ศ.๑๙๘๒) - พ.ศ.๒๕๓๐ (ค.ศ.๑๙๘๗) จะแยกศึกษาในหัวข้อต่อไป) โดยจะศึกษาเปรียบเทียบประเด็นหลัก ๆ อันได้แก่การถอนทหารต่างชาติออกจากกัมพูชา การให้ชาวกัมพูชามีเจตจำนงของตนเอง การประชุมระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหากัมพูชา การปรองคองแห่งชาติ ข้อเสนอการเจรจาข้างเคียง ข้อเสนอออกทะเลปาร์ตี ซึ่งรายละเอียดของข้อเสนอของแต่ละฝ่าย รวมทั้งแถลงการณ์ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๒ - ๒๕๒๔ ทางกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ โค้ดพิมพ์เป็นเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศไว้ด้วยแล้ว และสำหรับการศึกษาในที่นี้จะศึกษาเปรียบเทียบท่าทีของแต่ละฝ่ายจากเอกสารดังกล่าว และจากเอกสารเพิ่มเติมอื่น ๆ

๕.๑.๑ การถอนทหารต่างชาติออกจากกัมพูชา

๑) อาเซียนได้เรียกร้องให้มีการถอนกำลังทหารต่างชาติพร้อมทั้งคำนิยามแทรกแซงด้วยกำลังทหารต่อกัมพูชาเป็นครั้งแรกในคำแถลงร่วมของการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน สมัยพิเศษที่กรุงเทพฯ ในวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๒ (ค.ศ.๑๙๗๙) เป็นระยะเวลา ๕ วันหลังจากที่ระบอบเฮง สัมริน บุคเข้ายึดครองกรุงพนมเปญ ต่อมาหลักการต่าง ๆ นี้ได้รับการยืนยันและเห็นชอบดังปรากฏในข้อมติสมัชชาสหประชาชาติที่ ๓๘/๒๒ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน

๕.๑.๑.๑ กระทรวงการต่างประเทศ กรมการเมือง, เอกสารเกี่ยวกับปัญหากัมพูชา

พ.ศ.๒๕๒๒ - ๒๕๒๔, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔), หน้า ๑/๑ - ๑/๑๑.

ปีเดียวกัน

๒) กลุ่มอินโคจีนได้มีการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศฝ่ายตนขึ้นเป็นครั้งแรก ภายหลังจากเฮง สัมริน เข้ายึดครองอำนาจโดยจัดการประชุมที่พนมเปญในวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓ (ค.ศ. ๑๙๘๐) โดยไม่มีการกล่าวถึงเรื่องการถอนทหารแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามกลับย้ำถึงสภาพความสัมพันธ์พิเศษ (Special Relationship) ที่ทั้งสามประเทศ มีต่อกัน และย้ำถึงความจำเป็นที่ร่วมกันในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ^๒ อย่างไรก็ตามก็ ต่อมาในแถลงการณ์โฮจิมินห์เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) ได้มีการเสนอว่า จะมีการถอนทหารเวียดนามบางส่วนออกจากกัมพูชาโดยมีเงื่อนไขว่าไทยจะต้องยุติการให้พล พท และฝ่ายต่อต้านกลุ่มอื่น ๆ ใช้นักแกนไทยเป็นฐานปฏิบัติการ

๓) อาเซียนโดยฟิลิปปินส์ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการประจำในขณะนั้นได้มี คำแถลงเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) บอกนักข้อเสนอดังกล่าวเพราะเป็น การบิคเบือนปัญหา ไม่เป็นการคำนึงถึงข้อคิดของสมาชิกสหประชาชาติ และต่อมาเมื่ออาเซียนมี การประชุมระดับรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๔ ณ กรุงมะนิลา ในวันที่ ๑๔ มิถุนายน ปีเดียวกันนั้น ที่ประชุม ก็ได้มีการเสนอขั้นตอนให้มีการถอนทหารต่างชาติภายใต้การดูแลของสหประชาชาติ

๔) กลุ่มอินโคจีนได้มีการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) และต้นปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) ซึ่งมีการกล่าวถึงการถอนทหารเวียดนาม บางส่วน แต่ก็ยังมีเงื่อนไขบางประการ อาทิ เมื่อภัยคุกคามจากจีนยุติลง เมื่อผลการเจรจาติดต่อกับไทยในทุกปัญหาที่มีความสนใจร่วมกันบรรลุผลสำเร็จ อย่างไรก็ตามก็ ต่อมาในวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) กลุ่มอินโคจีนได้ออกแถลงการณ์โฮจิมินห์ ระบุว่าได้มีการถอนทหาร เวียดนามบางส่วนออกจากกัมพูชาในเงื่อนไขที่ออกแถลงการณ์แล้ว พร้อมทั้งเสนอให้มีการ สดางนาเขตสันติภาพและเสถียรภาพบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเกี่ยวกับการถอนทหารนี้ เลขาธิการสภาความมั่นคงของไทยในขณะนั้น (น.ท. ประสงค์ สุ่นสิริ) ได้แถลงว่า

^๒ Douglas Pike, "Vietnam in 1980 : The Gathering Storm," Asian Survey 21 (January 1981) : 25.

"เป็นระบบการสับเปลี่ยนกำลังเพื่อบำรุงขวัญ และหลังจากดอนทหารแล้วก็มี การเสริมกำลังทหารใหม่ โดยในเดือนพฤษภาคม ปีเดียวกัน ได้มีการเพิ่มกำลังเข้ามา ๒๐,๐๐๐ คน"^๑

ในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๖ (ค.ศ.๑๙๘๓) ได้มีการประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำกลุ่มอินโดจีนที่นครเวียงจันทน์ และได้มีการออกแถลงการณ์ว่า จะมีการดอนทหารบางส่วนออกไปอีก ต่อมาในเดือนพฤษภาคมได้มีการประกาศดอนทหารซึ่งคาดกันว่าประมาณ ๑๕,๐๐๐ คนออกจากกัมพูชา โดยเชื่อบุคลากรต่างประเทศไปเป็นสภากีฬานประมาณ ๑๕๐ คน สำหรับเจ้าสิทธิภูมินำรัฐบาลผสมเรียกการดอนทหารครั้งนี้ว่าเป็น "กลลวงและบ่วงโฆฆาชนเชื่อมากที่สุก"^๒

๕) อาเซียนได้ออกคำเรียกร้องร่วมเพื่อเอกราชของกัมพูชาในวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๖ (ค.ศ.๑๙๘๔) เสนอว่าการดอนทหารเวียตนามควรกระทำตามแนวพื้นที่โดยเริ่มจากบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา และควรดำเนินการภายในระยะเวลาอันแน่นอน ทั้งยังได้เสนอให้มีการส่งผู้สังเกตการณ์ซึ่งเป็นกองกำลังรักษาสันติภาพ เข้าไปในบริเวณดังกล่าวเพื่อค้ำประกันว่าได้มีการดอนทหาร

๖) กลุ่มอินโดจีนได้กล่าวอ้างถึงเรื่องการดอนทหารเวียตนามออกจากกัมพูชาในปีต่อ ๆ มาถึงกรากฎในแถลงการณ์เวียงจันทน์ เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๒๓ (ค.ศ.๑๙๘๐) แถลงการณ์โฮจิมินห์ วันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๔ (ค.ศ.๑๙๘๑) และในแถลงการณ์พทมเปญ วันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๒๔ (ค.ศ.๑๙๘๑) ยังได้ระบุถึงกำหนดเวลาที่ทหารเวียตนามจะดอนออกจากกัมพูชาอย่างหมดสิ้นภายในปี พ.ศ.๒๕๓๓ (ค.ศ.๑๙๙๐) ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่กลุ่มอินโดจีนได้กำหนดระยะเวลาในการดอนทหารไว้

๗) กลุ่มอาเซียนได้เริ่มตั้งข้อสังเกตว่าสิ่งที่เวียตนามเรียกว่าการดอนทหารประจำปีนั้นเป็นเพียงการสับเปลี่ยนกำลังทหาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหลอกลวงประชาคมโลกโดย

^๑ สมพงษ์ ชูมาก, ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤตการณ์กัมพูชา, หน้า ๓๑.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

ได้แถลงเกี่ยวกับข้อคิดเห็นดังกล่าวไว้ในแถลงการณ์ร่วมการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนครั้งที่ ๑๓ ณ กรุงจาการ์ตา เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ (ค.ศ. ๑๙๘๐) และได้แสดงความคิดเห็นดังกล่าวอีกครั้งในแถลงการณ์ร่วมการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนครั้งที่ ๑๔ ณ กัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ในปีต่อมา

๕.๑.๒ แนวความคิดในการให้แก่มุขามิเจกัจฉางของตนเอง ^๕

๑) กลุ่มอาเซียนได้ยืนยันถึงสิทธิดังกล่าวของประชาชนกัมพูชาในแถลงการณ์ร่วมการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศสมัยพิเศษ ที่กรุงเทพฯ ในวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒ (ค.ศ. ๑๙๗๙) เช่นเดียวกับเรียกร้องในเรื่องการถอนทหาร และต่อมาขอมติสมัชชาที่ ๓๘/๒๒ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ปีเดียวกัน ก็ได้ระบุให้ประชาชนกัมพูชามีสิทธิที่จะเลือกรัฐบาลของตนเองโดยปราศจากการแทรกแซงบ่อนทำลายหรือข่มขู่จากภายนอก

๒) ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของกลุ่มอินโดจีนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓ (ค.ศ. ๑๙๘๐) ถือว่าขอมติสหประชาชาติเป็นสิ่งที่ต่อต้านสิทธิการกำหนดเจกัจฉางของตนเองของชาวกัมพูชา และต่อมาในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) เอง สัมริน ได้ประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเพื่อเลือกสมาชิกสมัชชาแห่งชาติในกัมพูชา และได้กล่าวว่าการเลือกตั้งเป็นไปอย่างถูกต้อง ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

๓) อาเซียนได้มีคำแถลงเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ปีเดียวกัน ไม่สามารถยอมรับสิ่งที่เรียกว่าการเลือกตั้ง ซึ่งมีบังคับประชาชนกัมพูชาให้ยอมรับผู้แทนที่กองกำลังต่างชาติยึดเยือกให้ และในวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖ (ค.ศ. ๑๙๘๓)* อาเซียนได้ออกคำเรียกร้องร่วมเพื่อเอกราชของกัมพูชา โดยระบุถึงการปรองดองแห่งชาติระหว่างกลุ่มการเมืองทุกกลุ่ม และการเลือกตั้งภายใต้การดูแลระหว่างประเทศ

๔) กลุ่มอินโดจีนได้มีแถลงการณ์พมเปญ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

^๕ กระทรวงการต่างประเทศ กรมการเมือง, เอกสารเกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๔, หน้า ๒/๑ - ๒/๔.

* ทรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก จ., หน้า ๑๓๓.

(ค.ศ. ๑๙๔๕) แจ้งว่าการเลือกตั้งทั่วไปในกัมพูชาจะมีขึ้นหลังจากที่เวียดนามตอนหนาทั้งหมดออก
จากกัมพูชาแล้ว ทั้งนี้โดยความคู่กันไปกับการกำจัดพล พก และพรรคพวก

๕.๑.๓ การประชุมระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหากัมพูชา ^{๑๐}

๑) กลุ่มอาเซียนได้เรียกร้องในข้อมติสหประชาชาติที่ ๓๔/๒๒ โดย
ขอร้องให้เลขาธิการสหประชาชาติแสวงหาความเป็นไปได้ ในการจัดประชุมระหว่างประเทศ
เกี่ยวกับกัมพูชาเพื่อให้ข้อมตินี้มีผลในทางปฏิบัติ

๒) กลุ่มอินโดจีนได้มีแถลงการณ์เผยแพร่ในวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓
(ค.ศ. ๑๙๘๐) ทบอไว้ว่า

- การใช้สหประชาชาติเป็นเครื่องมือแสวงหาข้อยุติทางการเมือง
เกี่ยวกับกัมพูชาเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในกัมพูชาจะประสบความสำเร็จล้มเหลว สถานการณ์ในกัมพูชา
ไม่อาจเปลี่ยนแปลงกลับคืนได้

- เสนอให้มีการหารือระหว่างสามประเทศอินโดจีนกับห้าประเทศ
อาเซียนและพม่า เพื่อสร้างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นภูมิภาคที่มีสันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย
เป็นกลาง มีเสถียรภาพ และความรุ่งเรือง

ในการประชุมที่เวียงจันทน์เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ปีเดียวกัน ที่ประชุมได้มีการ
ออกแถลงการณ์ร่วม ซึ่งมีสาระส่วนใหญ่คงเดิม คือ เสนอให้มีการทำสนธิสัญญาไม่รุกรานให้มีการ
หารือระหว่างเอง สัมพันธ์กับรัฐบาลไทยก่อน แล้วจึงจะมีการประชุมระหว่างประเทศ หรือโดยการ
ค้าประกันระหว่างประเทศรูปแบบอื่นตามที่จะมีการตกลงกัน ทั้งนี้ยังได้ยืนยันว่าสถานการณ์ในกัมพูชา
ไม่อาจเปลี่ยนแปลงกลับคืนได้

๓) ฝ่ายอาเซียนได้ปฏิเสธไม่ยอมรับความพยายามใด ๆ ที่จะสร้าง
military fait accompli ในกัมพูชา โดยที่เป็นการละเมิดหลักการของกฎบัตรสห
ประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ (ตามคำแถลงของประธานคณะกรรมการประจำอาเซียน
ในวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๓) ซึ่งในข้อมติสหประชาชาติที่ ๓๔/๖ วันที่ ๒๒ ตุลาคม ปีเดียวกัน
ก็ได้มีการตกลงใจที่จะจัดประชุมระหว่างประเทศเกี่ยวกับกัมพูชาในต้นปี พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑)

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓/๑ - ๓/๒๓.

โดยขอให้เลขาธิการสหประชาชาติดำเนินการประเมินขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อจัดประชุมดังกล่าว

๔) ทางกลุ่มอินโดจีนได้เสนอให้มีการประชุมระดับภูมิภาค (Regional Consultation) ระหว่างประเทศอินโดจีนกับอาเซียนและพม่า เพื่อให้มีสันติภาพเสถียรภาพ และความร่วมมือในภูมิภาคนี้ โดยได้ตกลงไว้ในแถลงการณ์โฮจิมินห์ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) ซึ่งต่อมาได้ยืนยันถึงท่าทีเชิงบวกครั้งในแถลงการณ์พมเปญ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ปีเดียวกัน โดยเพิ่มเติมว่าหากอาเซียนยังไม่พร้อมก็เสนอให้มีการปรึกษาหารือระดับภูมิภาค (Regional Consultation) ในรูปทวิภาคี หรือพหุภาคีต่อไป เมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ในการประชุมระดับภูมิภาคดังกล่าวแล้ว จึงให้มีการประชุมระหว่างประเทศ นอกจากนี้หากสหประชาชาติตอนการรับรองพล พต ประเทศอินโดจีนจะพิจารณาเข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศซึ่งจัดขึ้นโดยสหประชาชาติ

๕) ในวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) ได้มีการประชุมนานาชาติเกี่ยวกับปัญหาติมูซาทันยอร์กตามข้อเรียกร้องของอาเซียน และได้มีการออกปฏิญญาการประชุมโดยเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาติมูซาทันยอร์กทางการเมืองนั้น กลุ่มอินโดจีนได้ปฏิเสธแนวทางดังกล่าวโดยเสนอให้มีการประชุมระดับภูมิภาคระหว่างกลุ่มตนกับกลุ่มอาเซียน

๖) เป็นที่น่าสังเกตว่า ภายหลังจากอาเซียนได้มีคำเรียกร้องร่วมเพื่อเอกราชของติมูซาทันยอร์กในวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖ (ค.ศ. ๑๙๘๓) ซึ่งมีใจกล่าวถึงการประชุมนานาชาติอีก พร้อมกับได้เสนอให้มีการปรองคองระหว่างติมูซาทันยอร์กต่าง ๆ นั้นทางกลุ่มอินโดจีนดูเหมือนว่าจะมีท่าทีที่ยึดหยุ่นมากขึ้น โดยในแถลงการณ์เวียงจันทน์ วันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ (ค.ศ. ๑๙๘๔) เสนอให้เปิดการเจรจาอย่างริบค่านระหว่างกลุ่มอาเซียนกับอินโดจีน โดยให้ใช้ข้อเสนอของอาเซียนเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖ (ค.ศ. ๑๙๘๓) และข้อเสนอของประเทศอินโดจีนเป็นบรรทัดฐานในการเจรจามั่นฐานของความเท่าเทียมกัน ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่กลุ่มอินโดจีนกล่าวถึงข้อเสนอของอาเซียนในทางบวก ซึ่งได้ระบุไว้ในเอกสารของฝ่ายตน อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความพยายามที่จะให้มีการเจรจาระหว่างกลุ่ม โดยละเอียดที่จะกล่าวถึงการเจรจาระหว่างประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับติมูซาทันยอร์ก

๕.๑.๘ การปรองคองแห่งชาติ "

สำหรับในเรื่องการปรองคองแห่งชาติ หรือการเจรจาหรือใด ๆ ระหว่างชาวกัมพูชาค่ายกันเอง โดยมีฝ่ายรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย และระบอบเอง สัมวัน เข้าหาหรือกันนั้น ในเรื่องนี้ได้มีพัฒนาการไปเป็นลำดับดังนี้

๑) กลุ่มอินโกลจีนได้ตกลงไว้ในแถลงการณ์ร่วมพมเปอซึ่งเป็นการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของกลุ่มคนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๓ (ค.ศ.๑๙๘๐) ว่า พลต พท, เอียง สารี, เขียว สัมพัน และผู้ทรยศอื่น รวมทั้งเจ้าสีหนุไม่มีสถานะเป็นประชาชนกัมพูชา

๒) เมื่อกลุ่มอาเซียนได้ประกาศสนับสนุนการจกตั้งรัฐบาลผสมสามฝ่ายในแถลงการณ์ร่วมการประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งที่ ๑๔ ณ กรุงมะนิลา เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๒๔ (ค.ศ.๑๙๘๑) นั้น ทางกลุ่มอินโกลจีนได้ประชุมเรื่องดังกล่าวโดยปรากฏในแถลงการณ์ไฮจินท์ เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๒๕ (ค.ศ.๑๙๘๒) ว่าการจกตั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปิดบังภาพพจน์อันชั่วร้ายของกลุ่มพลต พท และพยายามนำระบอบพลต กลับคืนมา ในแถลงการณ์พมเปอเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๒๖ (ค.ศ.๑๙๘๓) ได้กล่าวถึงรัฐบาลผสมว่าเป็นฉากบังหน้าของพลต พท และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในกัมพูชาได้

๓) ในคำเรียกร้องร่วมของอาเซียนเพื่อเอกราชของกัมพูชาในวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๖ (ค.ศ.๑๙๘๓) ได้กล่าวถึงการปรองคองแห่งชาติของกัมพูชาในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญของความอยู่รอดของกัมพูชาในฐานะชาติเอกราชและอธิปไตย และในคำแถลงร่วมของรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเกี่ยวกับปัญหาที่กัมพูชาที่จาการ์ตา เมื่อ ๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๒๗ (ค.ศ.๑๙๘๔) ได้ย้ำอีกครั้งถึงการปรองคองแห่งชาติระหว่างชาวกัมพูชาทั้งหมดว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุถึงสันติภาพอันยั่งยืน ความมั่นคง เสถียรภาพ และความเจริญก้าวหน้าในกัมพูชา พร้อมทั้งได้เรียกร้องให้เวียคนามสนับสนุนการปรองคองแห่งชาติของชาวกัมพูชา

๕.๑.๕ ข้อเสนอการเจรจาข้างเคียง (Proximity Talks) ^{๑๒}

เป็นข้อเสนอของกลุ่มอาเซียน ซึ่งเสนอโดยนายกรัฐมนตรีมาเลเซียในเดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) ซึ่งต่อมาที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้ลงมติเสนอ ให้มีการเจรจาในรูปแบบดังกล่าว ดังปรากฏในคำแถลงร่วมของรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่ กัวลาลัมเปอร์เมื่อ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) โดยประเด็นสำคัญของการเจรจาทันทีดังกล่าว คือ เสนอให้เวียดนามเจรจาทางอ้อมกับฝ่ายรัฐบาลสมมา โดยแยกกันคนละห้อง และให้แต่ละฝ่ายเจรจากับผู้แทนประเทศที่สาม ซึ่งฝ่ายเวียดนามจะเชิญระบอบเอง สัมริน มาร่วมกับตน ในการเจรจาก็ได้ โดยมีการเจรจากันในประเด็นพื้นฐานดังนี้คือ การถอนทหารต่างชาติออกจาก กัมพูชา, คณะกรรมการควบคุมดูแลและตรวจสอบของสหประชาชาติ, การปรองคองแห่งชาติ ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในกัมพูชา และการเลือกตั้งและสิทธิของชาวกัมพูชาในการกำหนดเจตน์จำนง ของตนเองภายใต้การควบคุมดูแลของสหประชาชาติ ^{๑๓} อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้เวียดนามได้ แสดงท่าทีปฏิเสธอย่างแข็งขันเป็นทางการก่อนที่จะมีการยื่นข้อเสนอดังกล่าว ^{๑๔}

ข้อเสนอการเจรจาข้างเคียงนี้แม้ว่าทางกลุ่มอินโดจีนได้แสดงท่าทีปฏิเสธ แต่ ข้อเสนอนี้ก็นับว่าช่วยให้เกิดแนวในการ เสนอรูปแบบและวิธีการหารือในข้อเสนอรูปแบบอื่น ๆ ต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเสนอคือก Cocktail Party

๕.๑.๖ ข้อเสนอค็อกเทลปาร์ตี้ (Cocktail Party) ^{๑๕}

ในระหว่างที่ได้มีความคิดเรื่องการเจรจาข้างเคียง ซึ่งทางกลุ่มอินโดจีนได้

^{๑๒} จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันเอเชียศึกษา, โครงการอินโดจีน, ไทยกับปัญหา กัมพูชา, หน้า ๑๐๑.

^{๑๓} กระทรวงการต่างประเทศ กรมการเมือง, เอกสารเกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๔, หน้า ๑๐/๑.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๕} Michael Eiland, "Cambodia in 1985 : From Statemate to Ambiguity", Asian Survey 26 (January 1986) : 124.

แสดงท่าทีปฏิเสธนั้น เจ้าสีหนุได้เสนอแนวความคิดให้มีการหารือพบปะในรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ โดยจะจัดงานเลี้ยงและเชิญฝ่ายต่าง ๆ มาร่วมงานเลี้ยง ทั้งนี้ในงานเลี้ยงดังกล่าวก็จะมี การพูดคุยกันถึงปัญหาภูมิภาคและกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมก็ไม่จำเป็นต้องมีฐานะ เป็นทางการแต่อย่างใด เจ้าสีหนุเห็นว่านอกจากกลุ่มต่าง ๆ ในภูมิภาคและกลุ่มอินโดจีนแล้วควรที่จะมีประเทศมหาอำนาจที่ สำคัญ ๆ เข้าร่วมด้วย อาทิ จีน โซเวียต เจ้าสีหนุได้กล่าวถึงข้อเสนอดังกล่าวนี้ในช่วงกลางปี พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) และแนวทางในเรื่องดังกล่าวนี้ทางกลุ่มอาเซียนโดยนายมนตรี วัณนตรีต่างประเทศอินโดนีเซียเห็นว่าควรนำเวียดนามและระบอบเฮง สัมริน เข้าร่วมเจรจากับ ฝ่ายรัฐบาลสมรฯ และให้มีการหารือในวงจำกัด ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ - ๒๕ ธันวาคม ปีเดียวกัน ^{๑๖} ผู้แทนเวียดนามและอินโดนีเซียได้มีการหารือร่วมกันในเรื่องดังกล่าวแต่ยังไม่ปรากฏผลหรือความ คืบหน้าใด ๆ ออกสู่สาธารณะในขณะนั้น

จะเห็นได้ว่าท่าทีของกลุ่มอินโดจีนในเรื่องแนวความคิดเกี่ยวกับการปรองคองแห่งชาตินี้ เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่ยืดหยุ่นขึ้น กล่าวคือ ในแถลงการณ์โฮจิมินห์เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔ (ค.ศ. ๑๙๘๑) ได้กล่าวถึงรัฐบาลสมรสามฝ่ายในแนวทางที่ไม่ยอมรับบทบาท ใด ๆ เลย แต่หลังจากนั้นอีกเพียง ๗ เดือนต่อมา กลุ่มอินโดจีนได้เปลี่ยนแปลงท่าทีโดยใน แถลงการณ์ฉบับใหม่ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ระบุว่า เฮง สัมริน พร้อมทั้งจะเริ่มการหารือกับฝ่าย ต่าง ๆ หรือกับบุคคลต่าง ๆ ของกลุ่มต่อต้านเพื่อหารือกันในเรื่องการปรองคองแห่งชาติบนพื้นฐาน ของการกำจัดกลุ่มพอล พก ออกไป และยังเห็นได้ว่าตั้งแต่ช่วงกลางปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นต้นมามี ข้อเสนอต่าง ๆ ที่สำคัญซึ่งเริ่มมีพัฒนาการปรับเข้าหาหนทางของความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ข้อเสนอที่สำคัญในช่วงเวลาดังกล่าวได้แก่ ข้อเสนอการเจรจาข้างเคียง และข้อเสนอ ค็อกเทลปาร์ตี้ที่ได้ออกมาแล้วข้างต้น

^{๑๖} "สรุปข่าวต่างประเทศในรอบปี พ.ศ. ๒๕๒๔" สราวุธรมย์ ๔๓ (๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕)

๕.๒ ข้อเสนอที่สำคัญในการแก้ไขปัญหากัมพูชาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒)
และพัฒนาการของปัญหามาถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๓๐, ค.ศ. ๑๙๘๗)

ในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวมีข้อเสนอที่สำคัญ ๆ ควรแก่การพิจารณาคึงนี้คือ ข้อเสนอ ๔ ประการของรัฐบาลสมร ข้อเสนอคือกเทศปาร์ตี้ (รอบสอง) และข้อเสนอ ๕ ประการของระบอบเสง สัมริน ซึ่งจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

๕.๒.๑ ข้อเสนอ ๔ ประการของรัฐบาลสมร

กล่าวได้ว่าข้อเสนอที่ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนของการแก้ไขปัญหาคึงเกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) โดยเป็นข้อเสนอของฝ่ายรัฐบาลสมรกับพหุชาประชาธิปไตยเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ซึ่งได้มีการลงนามร่วมกันระหว่างผู้นำรัฐบาลสมร ทั้งสามฝ่ายที่กรุงปักกิ่ง ข้อเสนอนี้ต่อมาได้รับการขนานนามว่า "ข้อเสนอ ๔ ข้อ" (8-point proposal) คึงมีรายละเอียดคึงนี้ ^{๑๗}

๑. เรียกร้องให้เวียคนามเจรจากับรัฐบาลสมร ในเรื่องกระบวนการถอนทหารเวียคนามออกจากกัมพูชาสองชั้นตอนภายในกำหนดเวลาที่แน่นอน ประเทศอื่น ๆ อาจเข้าร่วมในการเจรจาระหว่างเวียคนามกับรัฐบาลสมร ได้
๒. หลังจากทำความตกลงเกี่ยวกับกระบวนการถอนทหารเวียคนามออกจากกัมพูชาแล้ว รัฐบาลสมร เสนอให้มีการหยุดยิงเพื่อให้เวียคนามถอนทหาร
๓. การถอนทหารและการหยุดยิงจะได้รับการตรวจสอบโดยตรงจากกลุ่มสังเกตการณ์ของสหประชาชาติ
๔. หลังจากเสร็จสิ้นการถอนทหารในชั้นตอนที่หนึ่งแล้ว รัฐบาลสมร เสนอให้มีการเจรจาระหว่างรัฐบาลสมร กับฝ่ายเอง สัมริน เพื่อจัดตั้งรัฐบาลสมรสี่ฝ่ายขึ้น โดยมีเจ้าสีหนุเป็นประธานาธิบดี และนายซอน ซาน เป็นนายกรัฐมนตรี
๕. รัฐบาลสมรสี่ฝ่ายที่จัดตั้งขึ้นจะจัดให้มีการเลือกตั้งภายใต้การตรวจสอบของสหประชาชาติ
๖. กัมพูชาซึ่งได้รับการฟื้นฟูเอกราชและบูรณภาพแห่งดินแดน และมีระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย จะดำเนินนโยบายเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และจะไม่มีฐานทัพของกองกำลัง

^{๑๗} กระทรวงการต่างประเทศ, กรมการเมือง. "ข้อเสนอ ๔ ข้อของรัฐบาลสมร" (คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ), ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๐.

ทางชาติในกัมพูชา ความเป็นกลางของกัมพูชาควรได้รับการค้ำประกันโดยสหประชาชาติ ทั้งนี้ โดยให้มีกลุ่มสังเกตการณ์ของสหประชาชาติอยู่ในกัมพูชาในระยะเวลาสองหรือสามปีแรก

๑. กัมพูชายินดีได้รับความช่วยเหลือจากประเทศโลกตะวันตกและตะวันออก รวมทั้งจาก ประเทศที่เป็นกลาง และไม่ว่าที่ไหน เพื่อบูรณะประเทศ

๒. กัมพูชาประสงค์ที่จะลงนามในสนธิสัญญาไมรุกรานซึ่งกันและการ และการอยู่ ร่วมกันโดยสันติกับเวียดนาม และจะสถาปนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับเวียดนาม

โดยสรุป ประเด็นสำคัญในข้อเสนอดังกล่าวได้ระบุให้มีการเจรจาโดยทหารเวียดนาม ยังไม่ต้องการออกไป แต่ให้เริ่มถอนกำลังหลังจากขั้นตอนแรกของการเจรจา ยิ่งกว่านั้นยังได้ กำหนดให้ฝ่ายเอง สัมริน เข้าร่วมเจรจาคด้วย และจะมีการจัดตั้งรัฐบาลสมสี่ฝ่ายเป็นการ ชั่วคราว พร้อมทั้งจัดการเลือกตั้งอย่างเสรี สารสำคัญต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นนับว่ายิ่งย่อนมากกว่า ข้อเสนออื่น ๆ ก่อนหน้านี้ และที่สำคัญก็คือเป็นข้อเสนอที่ออกมาในนามของรัฐบาลสมฯ ซึ่งก็ เป็นชาวกัมพูชาที่เป็นปฏิปักษ์กับระบอบเอง สัมริน ที่ปกครองประเทศอยู่ในปัจจุบัน นับว่าเป็นความ ริเริ่มอันแรกในนามของรัฐบาลสมฯ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาวกัมพูชาทั้ง ๓ กลุ่ม

เกี่ยวกับเรื่องนี้แม้ว่าทางฝ่ายเวียดนามและระบอบเอง สัมริน ได้ประกาศไม่ยอมรับ ข้อเสนอดังกล่าว แต่ก็มีเครื่องชี้ให้เห็นว่าทั้งสองฝ่าย รวมทั้งโซเวียตเริ่มศึกษาหาหนทางเพื่อ แก้ไขปัญหา ^{๑๘} หลังจากนั้นในเดือนตุลาคมมีรายงานข่าวว่าเวียดนามได้ติดต่อขอเข้าเฝ้า เจ้าสีหนุผ่านเอกอัครราชทูตออสเตเรียประจำสหประชาชาติ ซึ่งเจ้าสีหนุแจ้งว่ายินดีที่จะมีการ พบปะดังกล่าว ทั้งนี้โดยเป็นการพบปะระหว่างพระองค์กับฝ่ายเวียดนามก่อนแล้วจึงจะมีการพบปะ ระหว่างรัฐบาลสมฯ กับระบอบเอง สัมริน ^{๑๙} แต่ในท้ายที่สุดก็ไม่มีการพบปะดังกล่าวเกิดขึ้น

สำหรับมหาอำนาจที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในกัมพูชา คือ จีน และ โซเวียตนั้น ในระยะหลังได้เริ่มแสดงออกถึงท่าทีผ่อนปรนและต้องการปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน ให้เป็นปกติ ซึ่งทั้งสองประเทศได้เริ่มมีการหารือกัน โดยทางฝ่ายจีนได้ตั้งเงื่อนไขในการหารือ

^{๑๘} Nayan Chanda, "Cambodia in 1986 : Beginning to Tire", Asian Survey 26 (January 1986) : 121.

^{๑๙} Ibid., p. 123.

เพื่อปรับความสัมพันธ์ไว้ ๓ ประการ คือ ต้องมีการถอนทหารโซเวียตออกจากอัฟกานิสถาน, ลดกำลังทหารตามแนวชายแดนจีน-โซเวียต และโซเวียตต้องยุติการช่วยเหลือเวียดนามในกัมพูชา เพราะจีนถือว่าความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญของการที่เวียดนามยังคงกำลังทหารของตนไว้ในกัมพูชาได้ โดยในเงื่อนไขประการสุดท้ายนั้นจีนถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อการกลับคืนสู่ความสัมพันธ์ต่อกัน สำหรับโซเวียตนั้นแค่เดิมไม่ยอมรับทราบในปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการปรับปรุงแนวทางนโยบายของตนต่อภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) ก็ปรากฏในสุนทรพจน์ของนายกอร์บาชอฟ ที่เมืองทาลลินน์สต็อก ในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) ^{๒๐} โดยได้แสดงความปรารถนาที่จะผ่อนคลายความตึงเครียดและปัญหาต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ ทั้งยังแสดงความประสงค์ในการฟื้นฟูความสัมพันธ์กันขึ้น ยิ่งกว่านั้นยังได้ยอมรับถึงผลประโยชน์ทางความมั่นคงของจีนในปัญหาในกัมพูชา และเสนอให้มีการเจรจาระหว่างจีน-เวียดนาม เพื่อคลี่คลายปัญหาดังกล่าว ^{๒๑} ท่าทีดังกล่าวนี้มีว่าเป็นครั้งแรกที่ประมุขมหาอำนาจผู้ให้การสนับสนุนเวียดนามเสนอให้มีการเจรจา และเป็นที่น่าสังเกตว่าในการเจรจาเพื่อปรับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับโซเวียตในรอบที่เก่า กลางเดือนตุลาคม ปีเดียวกัน ทางฝ่ายโซเวียตได้ยินยอมให้มีการบรรจุเรื่องปัญหาในกัมพูชาเข้าไว้ในระเบียบวาระ ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกอีกเช่นกัน ในรอบ ๓ ปีหลังจากที่โซเวียตได้บ่ายเบี่ยงไม่ยอมมีการกล่าวถึงปัญหาในกัมพูชาในการหารือเพื่อปรับความสัมพันธ์ โดยแค่เดิมโซเวียตอ้างว่าไม่สามารถหารือถึงเรื่องราวของประเทศที่สามได้ ^{๒๒} แม้ผลการหารือที่เปิดเผยต่อสาธารณชนจะยังไม่มีความคืบหน้า แต่ก็จะมีการหารือกันต่อไปในเรื่องดังกล่าวอีก

สำหรับในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗) ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญของฝ่ายรัฐบาลเสมอมา คือ เจ้าสีหนุ ประธานาธิบดีรัฐบาลสมกัมพูชาประชาธิปไตยได้ประกาศหยุดพักปฏิบัติ

^{๒๐} Ibid., p. 122.

^{๒๑} Ibid.

^{๒๒} Ibid., p. 123.

ภารกิจเป็นเวลา ๑ ปี จากตำแหน่งประธานาธิบดี ในวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๐ (ค.ศ.๑๙๘๗) ^{๒๓}
 ซึ่งพระองค์อาจว่าไม่พอพระทัยต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในชายแดนกัมพูชา โดยกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็น
 ฝ่ายร่วมในรัฐบาลผสม การกระทำดังกล่าวของพระองค์นี้หลาย ๆ ฝ่ายเห็นว่าเจ้าสีหนุอาจมี
 วัตถุประสงค์บางประการ เพื่อแสวงหาความคลี่คลายในปัญหา กัมพูชา โดยจากการประกาศลาพัก
 จากตำแหน่งดังกล่าวทำให้พระองค์ไม่ได้มีสถานะเป็นผู้นำหรือมีความเป็นทางการในฐานะตัวแทน
 รัฐบาลสมัชชาประชาชนไทยแต่อย่างใด ซึ่งหลังจากนั้นทางกลุ่มอินโคจีนก็ได้มีการติดต่อกับ
 การภายในกับเจ้าสีหนุ โดยในระหว่างการเยือนมอสโคว์ของนายสุน เทน นายกรัฐมนตรีของ
 ระบอบเฮง สัมริน เมื่อเดือนมิถุนายน ได้มีการติดต่อกับผู้แทน PLO เพื่อขอเข้าเฝ้าเจ้าสีหนุ ^{๒๔}
 แต่ด้วยสาเหตุบางประการจึงยังไม่มี การเข้าเฝ้าในช่วงนั้น

๕.๒.๒ ข้อเสนอออกทะเลพาร์ตี (ครั้งที่สอง)

ทางค่านกลุ่มอินโคจีนและอาเซียนได้มีความคืบหน้าไปอีกขั้นตอนหนึ่งในการแสวงหา
 ลู่ทางแก้ไขปัญหา กัมพูชา โดยในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ปีเดียวกันนี้ได้มีการออกแถลงการณ์ร่วมการ
 พบปะระหว่างนายโค ทัก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม และนายมอศคาร์
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโคนีเซีย ๗ นครโฮจิมินห์ ^{๒๕} โดยทั้งสองฝ่าย
 เห็นพ้องที่จะให้มีการพบปะระหว่างระบอบเฮง สัมริน กับฝ่ายรัฐบาลผสมฯ อย่างไม่มีเงื่อนไขและ
 ปราศจากสถานะทางการเมือง โดยเวียดนามจะเข้าร่วมภายหลังจากการพบปะดังกล่าวในขั้นตอน
 ต่อไปด้วย ซึ่งต่อมาทางรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้ประชุมอย่างไม่เป็นทางการในวันที่ ๑๖
 สิงหาคม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระยะเวลาการเข้าร่วมของเวียดนาม โดยให้เวียดนามเข้า
 ร่วมในทันทีภายหลังจากกลุ่มกัมพูชาได้มีการพบปะกันแล้ว ซึ่งในเรื่องนี้ทางฝ่ายเวียดนามยังไม่ยอม
 รับเงื่อนไขดังกล่าว ^{๒๖}

^{๒๓} Nayan Chanda, "Sihanouk on Center Stage," Asian Survey 27 (January 1987) : 111

^{๒๔} Ibid., p. 112.

^{๒๕} Ibid., p. 113.

^{๒๖} Ibid.

๕.๒.๓ ข้อเสนอ ๕ ประการของระบอบเฮง สัมริน

ในวันที่ ๔ ตุลาคม ปีเดียวกัน ระบอบเฮง สัมริน ได้ออกแถลงถึงข้อเสนอของฝ่ายตนในการแก้ไขปัญหากัมพูชา ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ข้อเสนอในการแก้ไขปัญหานี้ไม่ได้ออกมาจากเวียตนาม แต่ออกมาจากพมเปญเอง ทั้งนี้ในข้อเสนอดังกล่าวมีสาระสรุปได้ดังนี้ ^{๒๑}

- เสนอการให้ตำแหน่งสำคัญในรัฐบาลให้กับเจ้าสีหนุ
- ให้มีการเลือกตั้งภายใต้การสังเกตการณ์ของนานาชาติเพื่อจัดตั้งรัฐบาลและสร้างสรรค์ให้กัมพูชามีสันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เป็นกลาง และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

- ย้ำถึงการปรองคองแห่งชาติซึ่งระบอบเฮง สัมริน ได้เคยแถลงไว้เมื่อวันที่ ^{๒๑} สิงหาคม โดยมีความยืดหยุ่นมากกว่าเดิม กล่าวคือ จากเงื่อนไขการเจรจาให้มีการกำจัดกลุ่มเขมรแดงออกไปนั้นกลายเป็นยินยอมให้มีการหารือระหว่างกลุ่มกัมพูชาต่าง ๆ ยกเว้นพล พต และเอียง สารี ซึ่งจุด เช่น นายกรัฐมนตรีของระบอบเฮง สัมริน ได้ให้สัมภาษณ์ถึงเรื่องดังกล่าวเพิ่มเติมว่า "เราอนุญาตให้ฝ่ายเขมรแดงเข้ามามีส่วนในการเจรจาและมีบทบาทในการแก้ไขปัญห" ^{๒๒}

- เสนอให้มีการจัดการประชุมนานาชาติเพื่อประกันข้อตกลงดังกล่าว

๕.๒.๔ แถลงการณ์ร่วมสีหนุ - ฮุน เซน ครั้งที่ ๑ ลู่ทางในการแสวงหาสันติภาพ

ในกัมพูชาได้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่งเมื่อมีการพบปะกันเป็นครั้งแรกระหว่างเจ้าสีหนุ ประธานาธิบดีรัฐบาลผสมฯ (ซึ่งอยู่ระหว่างลาพักการปฏิบัติภารกิจ) กับฮุน เซน นายกรัฐมนตรีของระบอบเฮง สัมริน ในวันที่ ๒ - ๔ ธันวาคม ณ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งภายหลังจากการพบปะดังกล่าวทั้งสองฝ่ายได้ออกแถลงการณ์ร่วมสรุปสาระได้ ๔ ประการดังนี้ ^{๒๓}

๑. ความขัดแย้งในกัมพูชาจะต้องได้รับการแก้ไขด้วยวิธีทางทางการเมือง
๒. ประชาชนกัมพูชาจะต้องแก้ไขปัญหาค้ำหนทางการเจรจาระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

ในความขัดแย้งเพื่อยุติสงคราม และสถาปนาสันติภาพ อีสรภาพ ประชาธิปไตย อธิปไตย เป็นกลาง และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของกัมพูชา

^{๒๑} Ibid.

^{๒๒} Ibid.

^{๒๓} Ibid., P.114.

๓. ภายหลังจากได้มีการบรรลุถึงข้อตกลงต่าง ๆ ดังกล่าวจะมีการจัดประชุม นานาชาติขึ้นเพื่อประกันความตกลง และประกันเอกราชของกัมพูชา รวมทั้งสันติภาพและเสถียรภาพ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๔. ทั้งสองฝ่ายตกลงจะมีการพบปะกันครั้งต่อไปในเดือนมกราคม ที่ปารีส และ พบปะคราวต่อไปที่กรุงเปียงยาง

ทั้งหมดนี้เป็นความเคลื่อนไหวในข้อเสนอดังกล่าว ในอันที่จะแก้ไขปัญหากัมพูชาตั้งแต่ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗) อันเป็นช่วงสิ้นสุด การประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญที่ ๔๒

๕.๓ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการในความร่วมมือของข้อเสนอ เพื่อแก้ไขปัญหากัมพูชา

จากที่กล่าวมาแล้วในเรื่องข้อเสนอในการแก้ไขปัญหากัมพูชานั้นจะจำแนกออกได้เป็น ๒ ช่วง คือ ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) และหลังปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) โดยในช่วง ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) นั้น ดูเหมือนว่าต่างฝ่ายต่างก็ไม่ยอมรับเงื่อนไขหรือข้อเสนอของ กันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางกลุ่มอินโดจีนก็พยายามแสดงให้เห็นว่าปัญหากัมพูชาเป็นสิ่งที่ไม่ สามารถทวนกลับได้ ทั้งยังได้ปฏิเสธไม่รับข้อติของสหประชาชาติและแนวทางต่าง ๆ ในการแก้ไข ปัญหาตามข้อคิดดังกล่าว ในขณะที่กลุ่มอาเซียนได้ยืนยันและเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามข้อคิดสหประชาชาติ โดยได้เสนอข้อเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เป็นลำดับ ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ไขปัญหากัมพูชาที่ต้นตออันได้แก่ การถอนทหารเวียคนาม การให้สิทธิชาวกัมพูชาในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง และให้นานา ประเทศละเว้นจากการแทรกแซงกิจการภายในกัมพูชา

อย่างไรก็ดี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) เป็นต้นมา ฝ่ายอินโดจีนเริ่มมีความ สนใจในการแก้ไขปัญหาย่างจริงจังมากขึ้น ดังจะพิจารณาได้จาก การเริ่มการติดต่อกับเจ้า เจ้า สิหนุอย่างลับ ๆ ในปลายปีดังกล่าว การยอมรับที่จะเข้าร่วมในการหารือของเวียคนามถึงปรากฏตาม แถลงการณ์ร่วมระหว่างเวียคนามและอินโดนีเซียในเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗) และล่าสุดได้แก่การที่ระบอบเฮง สัมริน ประกาศข้อเสนอออกมาโดยตรงเป็นครั้งแรก และได้มีการ ระบุถึงอนาคตของกัมพูชาว่าจะต้องเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด รวมทั้งเป็นประชาธิปไตยด้วยนั้น ทั้งนี้ แต่ก่อนกลุ่มอินโดจีนไม่ได้รับในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ และจนกระทั่งท้ายที่สุดได้มีการพบปะระหว่าง

เจ้าสีหนุกับฮุน เซน เมื่อเดือนธันวาคม

หากพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลให้เกิดพัฒนาการในสภาพการณ์ดังกล่าว ก็จะมีปรากฏการณ์สำคัญใน ๒ มิติที่ส่งผลต่อพัฒนาการ ในการแก้ไขปัญหาคือ สถานการณ์ระหว่างประเทศ และสถานการณ์ในภูมิภาค

๕.๓.๑ สถานการณ์ระหว่างประเทศ

ในที่นี้ได้แก่การเปลี่ยนแปลงนโยบายของประเทศมหาอำนาจที่มีส่วนเกี่ยวข้องในความขัดแย้งดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงนโยบายของโซเวียต ซึ่งในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕ (ค.ศ.๑๙๘๒) ได้รับความเปลี่ยนแปลงภายในของโซเวียตที่สำคัญ ๓ ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงผู้นำ การเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ และการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ โดยความเปลี่ยนแปลงทั้งสามนี้ส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงจากส่วนหนึ่งไปยังอีกส่วนหนึ่งซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนในปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังจะได้อธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งสามตามลำดับต่อไปนี้

๑) การเปลี่ยนแปลงผู้นำ นับตั้งแต่ นายกอร์บาชอฟ เข้าดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตในเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๒๔ (ค.ศ.๑๙๘๑) นั้น กล่าวได้ว่าเขาเป็นผู้นำที่ได้รับความสนใจจากนานาประเทศอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะไม่เพียงแต่เป็นผู้นำรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อยกว่าผู้นำคนก่อนที่สืบทอดอำนาจ นับแต่ภายหลังจากอสัญกรรมของนายเบเรสเนฟเป็นต้นมา โดย นายกอร์บาชอฟ เข้าดำรงตำแหน่งด้วยวัยเพียง ๕๐ กว่าปีเท่านั้น แต่ยังเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าทัศนคติและแนวความคิดของเขาเป็นไปในแนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาและปฏิรูป เพื่อเสริมสร้างความทันสมัย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงผู้นำอาจจะไม่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหากผู้นำนั้น ๆ ยังคงยึดถือปฏิบัติในแนวนโยบายเดิมที่เคยดำรงอยู่ แต่จากกรณีของนายกอร์บาชอฟได้สร้างความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการดำเนินนโยบายของโซเวียตในทิศทางต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งจะพิจารณาได้จากการศึกษาในหัวข้อต่อไป

๒) การเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ เป็นที่น่าสังเกตว่านับตั้งแต่ นายกอร์บาชอฟ ดำรงตำแหน่ง เขาได้มุ่งเน้นความสนใจในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของโซเวียตเป็นอย่างยิ่ง ได้มีการประกาศอย่างเปิดเผย พร้อมกับบรรจุคำให้ประชาชนโซเวียตเข้าใจและให้ความสำคัญกับนโยบายที่

เรียกว่า Glasnost (openness) และ Perestroika (restructuring) ซึ่ง
 หมายความว่า การพัฒนาและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศโซเวียตเอง ^{๓๐}
 โดยเขาได้ให้ความสำคัญกับแนวทางดังกล่าวนี้มาก ถึงกับกล่าวว่าหากนโยบาย Perestroika
 ไม่ประสบความสำเร็จโซเวียตก็จะเป็นมหาอำนาจในโลกได้เสีย ^{๓๑}

เกี่ยวกับเรื่องนี้จะเห็นได้ว่าแนวความคิดของโซเวียตเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
 ที่มุ่งขยายและส่งออกอุดมการณ์ปฏิวัติเพื่อครอบครองอิทธิพลในบริเวณต่าง ๆ กลายมาเป็นการมุ่ง
 ที่มุ่งและพัฒนาประเทศตนเอง เพื่อก้าวไปสู่สิ่งที่โซเวียตเชื่อว่าจะทำให้ตนเป็นมหาอำนาจได้เช่นกัน

๓) การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ จากความเปลี่ยนแปลงทั้งสองประการ
 ข้างต้นได้ปรากฏภาพลักษณ์ขึ้นในปฏิสัมพันธ์ของโซเวียตกับประเทศต่าง ๆ เมื่อนายกอร์บาชอฟได้
 กล่าวสุนทรพจน์ที่เมืองวลาดีวอสต็อกในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) ซึ่งใน
 สุนทรพจน์ดังกล่าวประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน ^{๓๒} คือ นโยบายเศรษฐกิจภายในประเทศตาม
 แนวทางใหม่ และนโยบายต่างประเทศของโซเวียตต่อภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก โดยสำหรับนโยบาย
 ต่างประเทศนั้นผู้นำโซเวียตได้กล่าวว่า โซเวียตเป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก พร้อมกับ
 ได้เรียกร้องให้มีการเสริมสร้างสันติภาพและความมั่นคงขึ้นในภูมิภาค เพื่อที่นานาประเทศจะได้มุ่ง
 ความสนใจไปในการพัฒนาเศรษฐกิจและทรัพยากรของตน

เป็นที่น่าสังเกตว่าในสุนทรพจน์ดังกล่าวโซเวียตให้ความสัมพันธ์กับการฟื้นฟูความ
 ความสัมพันธ์กับจีนอย่างยิ่ง โดยได้มีการผ่อนปรนให้กับเงื่อนไขของจีนในการปรับความสัมพันธ์ ๒ ใน ๓
 ประการ คือ ประกาศถอนทหาร ๖ กองพลออกจากอิทกานิสถาน ลกกำลังทหารตามพรมแดนจีน -
 โซเวียต ยิ่งกว่านั้นเสนอให้ไคร่งน้ำลึกของแม่น้ำอามูร์เป็นเส้นเขตแดน ตามข้อเสนอของจีน ซึ่ง
 เป็นการผ่อนปรนทำหืออย่างมากของโซเวียตอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ^{๓๓} สำหรับในปัญหาภูมิพหุชา

^{๓๐} Daniel Goure, "On Glasnost," Journal of Defense & Diplomacy 5 (1987) : 18.

^{๓๑} Ibid.

^{๓๒} Robert C. Horn, "Soviet Policy in East Asia," Current History 86 (October 1987) : 323.

^{๓๓} "Bear tracks sinking deeper in Asia," Nation Review (5 July 1987) : 11.

ซึ่งจีนถือว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุดในการปรับความสัมพันธ์นั้น แม้ว่าโซเวียตยังไม่ได้แสดงท่าทีต่อ
ปัญหาดังกล่าวอย่างแจ่มชัดเหมือนกับเงื่อนไขทั้งสองข้างต้น แต่จากการยอมรับว่าปัญหาดังกล่าวต้อง
ได้รับการแก้ไขด้วยวิธีทางทางการเมือง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ความมั่นคงของจีนด้วยนั้น ท่าที
ดังกล่าวนี้ก็นับว่าเป็นการแสดงนัยในทางบวกของโซเวียตต่อปัญหาดังกล่าว

เครื่องชี้ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงแนวทางดำเนินนโยบายต่างประเทศของ
โซเวียตอีกประการหนึ่งได้แก่ การปรับโครงสร้างในกระทรวงการต่างประเทศของโซเวียต โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ^{๓๔} ซึ่งเดิมมีการแบ่งประเทศความรับผิดชอบตาม
สภาพภูมิศาสตร์ อาทิ รวมประเทศที่เป็นหมู่เกาะ อันได้แก่ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ อยู่
ภายใต้ความรับผิดชอบของกรม ๆ หนึ่ง ส่วนประเทศไทย มาเลเซีย และกลุ่มอินโดจีนอยู่ภายใต้
ความรับผิดชอบของอีกกรมหนึ่ง เป็นต้น ก็ได้มีการจัดสรรใหม่เป็นแบ่งตามกลุ่มการรวมตัวของ
ประเทศ อาทิ กลุ่มอินโดจีน กลุ่มอาเซียน ซึ่งแต่ละกลุ่มก็อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของแต่ละกรม
อันจะเป็นผลดีในการศึกษาวิเคราะห์ผลประโยชน์และพฤติกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนขึ้น
ยิ่งกว่านั้นยังได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวเอกอัครราชทูตในประเทศสำคัญ ๆ ต่าง ๆ อาทิ จีน เวียดนาม
อินโดนีเซีย และญี่ปุ่น พร้อมกับเปลี่ยนแปลงตัวรัฐมนตรีต่างประเทศจากนายคาบิซา ซึ่งเป็นที่ทราบกัน
ดีว่ามีท่าทีที่แข็งกร้าวต่อจีนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็นนายเชวารคัมสเช ^{๓๕} ซึ่ง
ภายหลังจากเข้ารับตำแหน่งได้ไม่นานนักก็ได้เดินทางมาเยือนประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ รวมทั้ง
ประเทศไทยด้วยในเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗)

นายเชวารคัมสเช ได้แสดงทัศนคติต่อการแก้ไขปัญหากัมพูชาระหว่างเดินทางเยือนว่า
ควรจะนำแนวทางบางประการในการแก้ไขปัญหาคัมพูชามาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหากัมพูชา
พร้อมทั้งย้ำว่าปัญหากัมพูชาต้องได้รับการแก้ไขด้วยวิธีทางทางการเมือง นอกจากนี้ได้แสดงความ
พร้อมในการให้ความสนับสนุนต่อกระบวนการแก้ไขปัญหามาในทางการเมืองโดยเปิดเผยว่าโซเวียต
พร้อมที่จะ ประกันข้อเสนอเพื่อการแก้ไขปัญหามาในทางการเมืองในขณะมนตรีความมั่นคงด้วย ^{๓๖} ซึ่ง

^{๓๔} Horn, Current History, P. 340.

^{๓๕} Ibid.

^{๓๖} Rodney Tasker, "Business day for Siddhi," Far Eastern Economic Review (31 March 1987) : 48.

นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจอีกเช่นกัน เพราะก่อนหน้านี้ทั้งโซเวียตและเวียคนามปฏิเสธการมีบทบาทเกี่ยวข้องของสหประชาชาติในภูมิภาคนี้

๕.๓.๒ สถานการณ์ภายในภูมิภาค

หากพิจารณาถึงสถานการณ์ภายในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ภายในเวียคนามก็จะพบว่ามีความเปลี่ยนแปลงบางประการที่น่าสนใจ และความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโซเวียตอย่างน่าศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลงผู้นำและการปฏิรูปเศรษฐกิจ

๑) การเปลี่ยนแปลงผู้นำ จุดเปลี่ยนของเวียคนามเกิดขึ้นเมื่อมีการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ ๖ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) ซึ่งมีการเลือกนายเหิงวัน ลินห์ ให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคสืบแทนนายเติวอง จินห์ ผู้นำอาวุโสซึ่งขอลาออกจากตำแหน่งเพราะเหตุผลทางด้านสุขภาพและอายุ นายลินห์ จักว่าเป็นผู้นำที่มีความคิดในเชิงปฏิรูปและให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจด้วย เช่นเดียวกับนายกอร์บาเชฟผู้นำของโซเวียต ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงทิศทางการปฏิรูปได้แก่การปรับปรุงคณะรัฐบาล และการปรับโครงสร้างการบริหารส่วนราชการ โดยในการปรับปรุงคณะรัฐบาลนั้นได้มีการปรับปรุงรัฐบาลเวียคนามทั้งหมด เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗) หรือสองเดือนหลังจากการเข้ารับตำแหน่งของเลขาธิการพรรคคนใหม่ ซึ่งในบรรดาคำแหน่งรัฐมนตรีของเวียคนามทั้ง ๒๒ ตำแหน่งนั้นได้มีการแต่งตั้งรัฐมนตรีเข้าดำรงตำแหน่งใหม่ถึง ๑๒ คน โดยรวมกับบุคคลที่มาจากรัฐมนตรีชุดเดิมอีก ๑๐ คน ทั้งนี้ในรัฐมนตรีเดิมจำนวน ๑๐ คนนั้นก็ยังมีถึง ๕ ตำแหน่งที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) ดังนั้นจะพิจารณาได้ว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของบุคคลในคณะรัฐบาลเป็นบุคคลชุดใหม่ และเป็นผู้ที่หันเหแนวความคิดในเชิงปฏิรูปสอดคล้องกับนายลินห์ทั้งสิ้น ในส่วนการปรับโครงสร้างการบริหารส่วนราชการนั้นได้มีการยุบกระทรวงต่าง ๆ ๗ กระทรวงลงเหลือเพียง ๓ กระทรวง พร้อมกับได้มีการจัดตั้งกระทรวงข่าวสารเพิ่มขึ้นอีก ๑ กระทรวงด้วย ^{๓๖}

^{๓๖} Murray Hiebert, "Resnuffing the Cadres," Far Eastern Economic Review (5 March 1987) : 10-11.

๒) การปฏิรูปเศรษฐกิจ เช่นเกี่ยวกับนายกอภิชาต นายสินธุ์ ไร่ เริ่มงานด้าน การปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนามภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรีได้หนึ่งสัปดาห์ โดย ในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ รัฐบาลเวียดนามได้ประกาศนโยบายการเก็บภาษีสำหรับธุรกิจเอกชนพร้อมกับส่งเสริมให้มีการส่งออกมากขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในการปฏิรูปเศรษฐกิจที่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน ได้แก่การประกาศใช้กฎหมายส่งเสริมการลงทุนจากภายนอกประเทศซึ่งผ่านความเห็นชอบจากสภาประชาชนในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗) และได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการในปลายเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๓๑ (ค.ศ. ๑๙๘๘) ^{๓๘} โดยประเด็นสำคัญของกฎหมายดังกล่าว ได้แก่การสร้างความจริงใจแก่นักลงทุนชาวต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในเวียดนามด้วยการเสนอเงื่อนไขต่าง ๆ พร้อมทั้งให้หลักประกันเพื่อสร้างความมั่นใจในการลงทุน อาทิ การประกันในเรื่อง จะไม่มีการโอนกรรมสิทธิ์เป็นของรัฐในระยะ ๒๐ ปี ภายหลังจากเริ่มลงทุน การให้นักลงทุนต่างชาติ มีส่วนในการเป็นเจ้าของทุนอย่างเต็มที่ โดยรัฐบาลมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุนน้อยที่สุด

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ เบื้องหลังของการมีนโยบายปฏิรูปของรัฐบาลเวียดนาม จนกระทั่งปรากฏผลออกมาเป็นรูปธรรมในลักษณะของกฎหมายส่งเสริมการลงทุนดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ซึ่งนายเหงียน ขวน โอนห์ (Nguyen Xuan Oanh) ที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจของเลขาธิการพรรคฯ และดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาประชาชนฯ ซึ่งมีส่วนในการร่างกฎหมายฉบับนี้ได้เปิดเผยว่า การยึดครองกัมพูชามีผลต่อเศรษฐกิจของเวียดนาม พร้อมทั้งได้กล่าวถึงสภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งเวียดนามกำลัง ประสบอยู่ว่าเป็นผลมาจากภาระที่เวียดนามมีการะในการช่วยเหลือกัมพูชา ^{๓๙} ซึ่งประมาณว่า เวียดนามใช้จ่ายงบประมาณในกัมพูชาร้อยละ ๘๐ - ๕๐ ของงบประมาณที่ใช้จ่ายภายในประเทศทั้งหมด ^{๔๐}

^{๓๘} Murray Hiebert, "Letter of the Law," Far Eastern Economic Review (4 February 1988) : 78-80.

^{๓๙} Ibid., P. 80.

^{๔๐} Gary Klintworth, "Vietnam is committed to withdrawal from Cambodia," Far Eastern Economic Review (28 May 1987) : 32.

กล่าวข้างต้นนี้เป็นการยอมรับอย่างเป็นทางการต่อสาธารณะครั้งแรกถึงสภาพความตกต่ำทางเศรษฐกิจที่เวียดนามประสบอยู่ สภาธรรมดังกกล่าวนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการกักกันของกลุ่มประเทศอาเซียนในการเรียกร้องให้เวียดนามปฏิบัติตามข้อมติของสหประชาชาติ พร้อมทั้งขอความร่วมมือไปยังประเทศต่าง ๆ ในการบีบบังคับเวียดนามโดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจ อันพิจารณาได้ว่าประสบความสำเร็จพอสมควร และจะกล่าวถึงผลของมาตรการดังกล่าวในบทต่อไป

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าความพยายามของสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหากล่าวในช่วงต้นค่อนข้างประสบกับอุปสรรคมากมาย แต่ต่อมาในระยะหลัง ๆ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ระหว่างประเทศและสถานการณ์ในภูมิภาค ก็ได้ส่งผลให้ประเทศที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้งเริ่มมองหาหนทางในการแสวงหาข้อยุติในปัญหานี้อย่างจริงจังมากขึ้น ซึ่งแนวทางและข้อมติต่าง ๆ ของสหประชาชาติก็ได้เป็นสิ่งที่มีบทบาทและเริ่มปรากฏอยู่ในข้อเสนอรูปแบบต่าง ๆ ของการแก้ไขปัญหา และในบทต่อไปก็จะเป็นการสรุปและวิเคราะห์ถึงระดับความสำเร็จของสหประชาชาติต่อการแก้ไขปัญหานี้ พร้อมทั้งแนวโน้ม ข้อเสนอแนะ และอุปสรรคในการแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหากล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย